

Fylkesmannen i Troms
Romssa Fylkkamánni

Status

Inn på tunet i Troms

Inn på tunet (IPT) er tilrettelagte og kvalitetssikrede velferdstjenester på gårdsbruk. Tjenestene skal gi mestring, utvikling og trivsel. Aktiviteten i tjenestetilbudet er knyttet opp til gården, livet og arbeidet der. Se også www.fylkesmannen.no/Troms «Inn på tunet» under «Landbruk og mat»

Tromsø, oktober 2014

1. Bakgrunn

Fylkesmannen i Troms har hatt Inn på tunet (IPT) som arbeidsområde siden 2002. Vi kom i gang med dette arbeidet senere enn de fleste andre fylkene. Utviklingen av Inn på tunet i Troms har likevel minst vært på høgde med andre fylker.

Inn på tunet-arbeidet er forankret i embetsoppdrag, andre styringssignaler og i regionalt behov i form av næringsutvikling, men først og fremst i stor nytte for enkeltbrukere og samfunnet.

I embetsoppdraget fra Landbruks- og matdepartementet heter det: *«Følge opp nasjonal handlingsplan Inn på tunet»*. Nevnte handlingsplan inneholder en rekke tiltak der det forutsettes at Fylkesmannen initierer og deltar. Det pekes på at *«Fylkesmannens hovedoppgave når det gjelder IPT er å legge til rette og veilede kommunene og næring»*.

I tildelingsbrevet fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet for 2014 heter det om Inn på tunet: *«Fylkesmannen skal vurdere om Inn på tunet er et aktuelt tiltak innenfor helse-, omsorg-, sosial- og utdanningsområdet»*.

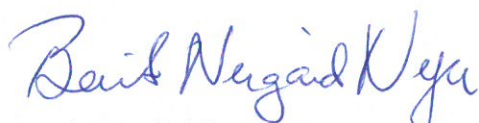
Sjumilsstegsatsingen inkluderer Inn på tunet som tilbyr gode arenaer for mestring, utvikling og trivsel.

Inn på tunet er dessuten godt forankret i Regional landbruksplan for Troms.

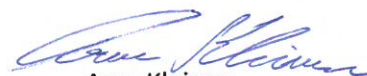
I arbeidet med Inn på tunet er det lagt avgjørende vekt på å utvikle kompetanse og kvalitet. Dette er gjort gjennom studier, kurser, studieturer, nettverksmøter, informasjon mv., samt godkjenningsordningen.

Det er viktig å kunne dokumentere resultater av satsingen på Inn på tunet. Derfor ble det våren 2013 gjennomført en omfattende kartlegging blant alle i Troms som tilbyr Inn på tunet-tjenester. Det er resultatene av denne kartleggingen denne rapporten presenterer. Sykdom og andre presserende oppgaver har gjort at denne rapporten er blitt sterkt forsinket.

En stor takk til alle tilbydere og andre som tålmodig har bidratt med informasjon og fortellinger fra sin bedrift.

Berit Nergård Nyre
landbruksdirektør

Arve Kleiven
seniorrådgiver

INNHold

1. Bakgrunn.....	2
INNHold.....	3
2. Innsamling av data.....	4
3. Resultatene.....	5
3.1 Inn på tunet-tilbud etter brukere.....	5
3.2 Kortsiktige avtaler preger Inn på tunet i Troms.....	5
3.3 Sysselsetting i Inn på tunet.....	6
3.4 Framtidsutsikter for Inn på tunet-virksomheten.....	7
3.5 Synergier mellom Inn på tunet og tradisjonelt landbruk.....	8
3.6 Holdninger til merke- og godkjenningsordningen for Inn på tunet.....	8
3.7 Bruken av Matmerks hjemmeside.....	9
3.8 Hvor tilbyderne får informasjon fra.....	10
3.9 Kompetansebehov.....	10
3.10 Om universell utforming på gården.....	11
3.11 Solskinshistorier.....	11
3.12 Effekter i lokalsamfunnet og storsamfunnet av Inn på tunet, et eksempel.....	16
4. Avslutning og refleksjoner.....	17
Egne notater:.....	18
Vedlegg: Spørreskjema.....	19

2. Innsamling av data

For å få best mulig data for Inn på tunet-aktivitetene i Troms utarbeidet og sendte vi ut et spørreskjema, se vedlegg.

Skjema ble sendt til:

- Alle med Inn på tunet-aktiviteter,
- De som har hatt Inn på tunet-aktiviteter, men av ulike grunner har avsluttet,
- De som har meldt om interesse for Inn på tunet og håpet å komme i gang i løpet av kort tid, og
- De som håper å komme i gang på litt lengre sikt.

Vi spurte etter hva slags tilbud/avtaler tilbyderne har, sysselsetting (arbeidsomfang) i Inn på tunet, framtidssutsikter for Inn på tunet-virksomheten, Inn på tunets betydning for jordbruksdrifta, holdninger til godkjennings- og merkeordninga, informanter om Inn på tunet, kunnskapsbehov, om universell utforming på gården mv. Til slutt oppfordret vi til å fortelle ei eller flere solskinnshistorier fra Inn på tunet-virksomheten.

Utfylte spørreskjema kom i retur i langt mindre omfang enn vi håpet. Vi brukte derfor mye tid på å kontakte de enkelte for å få de viktigste opplysningene. I kontakten med tilbyderne konsentrerte vi oss om de viktigste spørsmålene, mens andre spørsmål av kapasitetsgrunner ble noe nedprioritert.

Også en del som svarte på skjemaet måtte kontaktes for oppklaringer. Spesielt det med sysselsetting var krevende for mange å sette tall på.

Av kapasitetsgrunner valgte vi å avgrense kartlegging til de aktive tilbyderne (de under første kulepunkt foran).

Alf Bjerkaas var behjelpelig med å samle inn og systematisere data.

3. Resultatene

3.1 Inn på tunet-tilbud etter brukere.

På kartleggingstidspunktet var det 56 aktive Inn på tunet-tilbydere i Troms. Vi mener å ha såpass god oversikt at så å si alle er med, men det kan selvsagt hende at et fåtall ikke er kommet med i kartlegginga. Mye av verdien i en kartlegging som denne ligger i at så å si 100 % deltar. Vi registrerer også at noen tilbud er litt på og av. Dette har litt ulike årsaker, men ofte er det mangel på forutsigbarhet i avtaler eller helsemessige grunner.

Vi spurte etter hvilke brukere/brukergrupper tilbyderne hadde på gården. Over halvparten har tilbud til mer enn en brukergruppe, i gjennomsnitt vel 2. Ikke overraskende er det tilbud til barn og unge som dominerer. Tilbudene fordeler seg slik:

Ferie-, fritids- og avlastningstilbud	18	stk
Pedagogiske tilbud:		
Spesialundervisning, barne- og ungdomsskolen	17	«
Tilbud til hele klasser	15	«
Videregående skoler, enkeltelever	11	«
Gårdsbarnehage	2	«
Besøkgårder	16	«
Beredskapshjem	2	«
Rideskole, rideleir, sommerleir mv	8	«
Arbeidende gjest	5	«
Dagtilbud innen rus og psykiatri	11	«
Dagtilbud til andre yrkeshemmede	8	«
Botilbud til yrkeshemmede	2	«
Språk-/arbeidstrening for innvandrere	3	«

I tillegg er det også en del bønder som er fosterhjem. Hvor mange har vi ikke oversikt over. Selv om fosterhjem på gårdsbruk tilfredsstillende definisjonen av inn på tunet, regnes det ikke som Inn på tunet-tiltak fordi utgangspunktet er et helt annet.

Inn på tunet-tilbud til hjemmeboende personer med demens er utpekt som ei viktig målgruppe i Handlingsplan Inn på tunet 2013 – 2017. Vi har (foreløpig) ingen slike tilbud i Troms.

3.2 Kortsiktige avtaler preger Inn på tunet i Troms

Vi spurte hvilken varighet avtalene med kjøperne har. En del har ikke svart på dette spørsmålet, men ikke overraskende svarer så å si alle som har svart på spørsmålet at de har kortsiktige avtaler. Noen for skoleåret, noen for et år, noen med 3 mnd oppsigelse og enkelte forlenges automatisk hvis de ikke sies opp. For tilbud av typen «besøk» er det naturlig at det avtales fra gang til gang.

Avtalene varierer også etter hvem som er kjøper og fra kommune til kommune og fra etat til etat.

Kommunene er den viktigste kjøper av IPT-tjenester, i første rekke gjennom skoler og barnevern, men også rus-/psykiatritjenesten er på banen. NAV via vekstbedrifter og ved direkte avtale med gårdbruker er også kjøper av IPT-tjenester.

Skolenes avtaler er hovedsakelig for skoleåret eller halvårig, mens Tromsø kommune opprinnelig hadde 4-årige avtaler som automatisk forlenges hvis ingen sier opp.

Barnevernets avtaler varierer en del fra 1 mnd til et år. Avtalen kan i enkelttilfeller også sies opp på dagen hvis bruker ikke møter. Samtidig viser det seg at når barnevernet opplever at tilbudene er gode, fortsetter samarbeidet.

Rus-/psykiatritjenesten tilbyr gjerne ett-årige avtaler. Forberedelse til å lyse ut på anbud medfører kortere avtaler, f eks 3 mnd.

Enkelte kommuner har gått over, i ferd med å gå over til å lyse ut hele eller deler av IPT-etterspørselen på anbud. Lyngen kommune har praktisert dette noen år, mens Tromsø er i gang og Harstad har sagt opp sine avtaler med sikte på anbudsutlysning. Anbudene lyses gjerne for 3 år om gangen.

NAV bruker IPT gjennom «Grønt arbeid». Det organiseres på den måten at NAV gir oppdraget til en vekstbedrift som igjen inngår avtale med bonden om APS-plasser (ArbeidsPlasser i Skjermet virksomhet). Disse avtalenes varighet og oppsigelsesgrunnlag er noe forskjellig. Noen gjelder for et år om gangen med tre måneders oppsigelse og andre for ½ år om gangen. Antall plasser kan reduseres hvis NAV ikke finner aktuelle brukere eller av budsjettmessige grunner.

Andre halvår 2014 har vi 17 APS-plasser som Grønt arbeid i Troms.

Gjennom NAV er det også VTA-plasser (Varig Tilrettelagte Arbeidsplasser) som IPT-tiltak. Dette er varige avtaler som, som regel løper så lenge brukeren nyttiggjør seg tiltaket.

3.3 Sysselsetting i Inn på tunet

Det er viktig å kunne dokumentere hvor mye sysselsetting Inn på tunet gir. Derfor spurte vi etter antall årsverk som legges ned i IPT-bedriften. Vi ba om å få spesifisert arbeidsinnsatsen på kjønn, ansvarlig for IPT-virksomheten, kårfolk og andre familiemedlemmer og leid arbeidshjelp. Som grunnlag for å beregne antall årsverk ble det bedt om å ta utgangspunkt i 1845 timer pr årsverk (NILF sin standard) og at alt arbeid, også for- og etterarbeid, møter mv som angår IPT-virksomheten, tas med i beregningen.

Dette var det vanskeligste spørsmålet i hele kartlegginga. Det var derfor behov for å samtale om spørsmålet med ganske mange av oppgavegiverne for å finne fram til riktigst mulige tall. Stort sett gikk dette greit når tilbydereren fortalte hvor mange og lange dager mv. som ble langt ned i virksomheten.

Oppsummert gav kartlegginga følgende sysselsetting, i årsverk:

	Kvinner	Menn	Sum
Ansvarlig for IPT-virksomheten og ektefelle/samboer	21,3	14,4	35,7
Kårfolk og andre familiemedlemmer	1,4	0,1	1,5
Innleid arbeidshjelp	11,6	6,9	18,5
Sum	34,3	21,4	55,7

Kvinnene legger ned ca 62 % av arbeidsinnsatsen i Inn på tunet i Troms. Ved tilsvarende kartlegging i 2009 var andelen 66 %. Dette har nok sammenheng med at mennene som oftest har hovedansvaret for gårdsdrifta, er kommet mer med i tilrettelegging mv av IPT-tiltaket. Dette kan også være noe underrapportert i 2009. I noen bedrifter utfører mann og kvinne tilnærmet lik innsats i IPT. Vi ser også at innleid arbeidskraft utgjør ca 1/3 av den samlede arbeidsinnsatsen. I tillegg til egen sysselsetting gir IPT i Troms et betydelig antall arbeidsplasser i lokalmiljøene.

Det er grunn til å anta at det er større sjanser for underrapportering enn motsatt. Dette begrunnes i inntrykk fra samtaler med tilbydere, de kunne ha en tendens til å «glemme» at administrasjon mv var en del av IPT-virksomheten.

3.4 Framtidsutsikter for Inn på tunet-virksomheten

På spørsmål om tilbydere regnet med samme omfang, mer eller mindre Inn på tunet-virksomhet de nærmeste 2-3 åra svarte:

32 stk regnet med at Inn på tunet-virksomheten ville bli omtrent som nå om 2-3 år.

20 stk regnet med at virksomheten ville øke.

4 stk regnet med at IPT-virksomheten ville bli mindre enn nå om 2-3 år.

De som regner med omtrent samme omfang framover er hovedsakelig slike som er godt etablert og stort sett har funnet sin form.

De som regner med økt virksomhet framover er hovedsakelig nyetablerte eller i etableringsfasen. Noen innenfor denne gruppa er i kommuner som fram til nå har vist liten interesse for IPT. Når de har svart «økt» er det kanskje mer uttrykk for håp enn realisme. Noen innen denne gruppa er også godt etablerte IPT-virksomheter som ser markedsmulighetene.

Av de som tror IPT-virksomheten blir mindre framover er det to som mener å avvikle pga alder og helse, en (gårdsbarnehage) fordi barnetallet går mye ned (er i skrivende stund avviklet) og en stor IPT-virksomhet som har funnet sitt metningspunkt og ønsker jevnere arbeidsfordeling gjennom uka.

Det kan også bemerkes at en av de som regnet med økt virksomhet har avviklet, hovedsakelig fordi det hele ble for uforutsigbart.

3.5 Synergier mellom Inn på tunet og tradisjonelt landbruk

Troms preges av små gårdsbruk der en eller begge ektefeller/samboere må hente inntekter utenom gården eller fra annen virksomhet for å oppnå en tilfredsstillende familieinntekt. En del ønsker også å hente tilleggsinntekter med grunnlag i gården framfor arbeid utenfor gården. Mange av disse er kvinner som har utdanning og yrkeserfaring innen oppvekst, helse/omsorg mv. og med interesser for medmennesker.

Fra tid til annen framkommer synspunkter om at vi bør konsentrere oss om det tradisjonelle landbruket framfor bygdenæringene. Vi ba derfor oppgavegiverne ta stilling til påstanden:

«Inn på tunet-virksomheten er avgjørende for å opprettholde jordbruksdrifta på gården»

De ble bedt om å krysse av på en skala fra 1 – 6 der 1 er helt enig og 6 helt uenig.

36 stk svarte på dette spørsmålet. Svarfordelingen blant disse var slik:

Helt enig	1	2	3	4	5	6	Helt uenig
	8	4	6	3	6	9	

12 stk. svarte alternativ 1 og 2, dvs at Inn på tunet har avgjørende betydning for å kunne opprettholde jordbruksdrifta. 10 stk. krysset av for 3 og 4, dvs at Inn på tunet har en viss betydning for å opprettholde gårdsdrifta. 15 stk. krysset av for 5 og 6, dvs at Inn på tunet ikke har mye å si for å opprettholde drifta på gården.

De 12 som har krysset av på svaralternativ 1 og 2 har en gjennomsnittlig arbeidsinnsats i Inn på tunet på 1,9 årsverk. Dette er nesten det dobbelte av gjennomsnittet. Variasjonene er fra 0,1 til 6,7 årsverk. Den minste med 0,1 årsverk er et lite sauebruk der eieren har heltids lønnsarbeid utenom gården. Vedkommende hadde bestemt seg for å avvike saueholdet. På det tidspunktet fikk han spørsmål fra den lokale skolen om å være med på et Inn på tunet-opplegg. Det gjorde at han følte at han selv og gården var til mer samfunnsnytte og ombestemte seg og beholdt sauene.

I gruppa med svaralternativ 1 og 2 er det 2 store melkeproduksjonsbruk, et geitbruk og 2 litt større sauebruk.

Ikke overraskende er det de minste IPT-bedriftene som har krysset av på svaralternativene 5 og 6. Gjennomsnittlig arbeidsinnsats for disse i IPT-bedriften er 0,7 årsverk med en spredning fra 0,01 til 3,0 årsverk. I denne gruppa er det IPT-bedrifter på 3,0, 2,5 og 1,4 årsverk i IPT. Når en vet størrelsen på gården til disse kan det se ut som at det for to av disse er misforståelse og krysset av i feil ende av skalaen.

3.6 Holdninger til merke- og godkjenningsordningen for Inn på tunet

På det tidspunkt kartleggingen ble foretatt var det vedtatt en merke- og godkjenningsordning for Inn på tunet som skulle tre i kraft fra 01.01.2014. Det var gjort en del informasjonsvirksomhet og arrangert kurs rundt om i fylket for å bidra til å gjøre ordningen kjent og gi tilbyderne hjelp til å få godkjenningen på plass. Godkjenningsordningen går på helse, miljø og sikkerhet, men handler også om etikk og holdninger til å drive denne type virksomhet. Merkeordningen handler om at det kun er

godkjente Inn på tunet-gårder som har anledning til å bruke «Inn på tunet»-begrepet og Inn på tunet-logoen. Inn på tunet som registrert varemerke.

Merke- og godkjenningsordningern administreres av stiftelsen Matmerk, se www.matmerk.no

Ut fra dette var det av interesse å kartlegge Inn på tunet-tilbydernes holdninger til merke- og godkjenningsordningen. Vi ba derfor tilbyderne ta stilling til påstanden:

«Godkjennings- og merkeordningen for Inn på tunet var helt nødvendig og vil bidra til større anerkjennelse og status for Inn på tunet»

På samme måte som under 3.5 ble oppgavegiverne bedt om å krysse av på en skala fra 1 – 6 etter graden av enighet/uenighet. 1 var helt enig og 6 helt uenig.

Blant de 34 som svarte på denne påstanden var svarfordelingen slik:

Helt enig	1	2	3	4	5	6	Helt uenig
	22	5	7	0	0	0	

80 % av svarerne er meget positive til merke- og godkjenningsordningen, mens ca 20 % er mer nøytrale. Ingen ga uttrykk for at de var mot ordningen. Dette stemmer godt med det som har skjedd i ettertid. Pr 01.09.2014 er det 26 stk i Troms som er godkjent. Dette er blant de 4 fylkene som har flest godkjenninger. Flere er i prosess for å få godkjenningen i orden.

Alle godkjente tilbydere finner du på www.innpåtunet.net under «Finn tilbud» og «Landsoversikt for Inn på tunet finner du her» hvor tilbyderne er gruppert fylkesvis og under hvert fylke kommunevis.

3.7 Bruken av Matmerks hjemmeside

Før denne kartlegginga ble iverksatt var det bestemt at Matmark skulle ha ansvaret for godkjenningsordningen og at Matmerk skulle overta driften av den nasjonale nettsiden for Inn på tunet. Vi mente derfor at det var av interesse å få en oversikt over hvor mye tilbyderne i Troms brukte Matmerks nettside om Inn på tunet. Spørsmålet som ble stilt var slik:

«Matmerk har nå ansvaret for IPT-ordningens hjemmeside, merke- og godkjenningsordning mv. Hvor ofte har du vært inne på www.matmerk.no den siste måneden»

De 38 svarene fordelte seg slik:

- 15 stk. 0 ganger
- 16 stk. 1 – 2 ganger
- 5 stk. 3 – 5 ganger
- 2 stk. mer enn 5 ganger

Dette spørsmålet ville vært mer interessant i dag etter at nettsiden har vært i bruk ei tid og som grunnlag for tilbakemeldinger til Matmerk.

3.8 Hvor tilbyderne får informasjon fra

Det er alltid interessant å vite hvor man henter informasjon fra. Derfor stilte vi spørsmålet:

Hvem/hva er dine viktigste informasjonskilder om Inn på tunet?

Det var ikke oppgitt svaralternativer. Ikke alle svarte på spørsmålet og noen oppga flere kilder.

Svarene fordelte seg slik:

Fylkesmannen	26	stk
Internett	9	«
Andre tilbydere	7	«
Kommunen	2	«
Fagforum Inn på tunet	2	«
Blader mv	2	«
Fornøgte kjøpere/skolen	2	«
Offentlige utredninger mv	1	«
Litteratur	1	«
Bondegårdsopplevelser	1	«

Den høge andelen som svarer Fylkesmannen har nok sammenheng med at Fylkesmannen hadde et Inn på tunet-prosjekt midt på 00-tallet og at informasjons- og motivasjonsarbeidet hovedsakelig er lagt til Fylkesmannen.

3.9 Kompetansebehov

Inn på tunet er en kompetanseintensiv næring. Det er behov for kunnskaper innen en rekke og tverrfaglige områder. Det handler om mellommenneskelige forhold, etikk, grensesettinger, samarbeid, ulike brukergruppers generelle og særlige utfordringer og muligheter, økonomi, regelverk på mange områder, HMS, landbrukskompetanse og mye mer.

Vi spurte derfor hvilke 3 tema innen Inn på tunet de ønsket mer informasjon om. Heller ikke her satte vi opp svaralternativer. Ikke alle svarte og noen svarte «ikke noe spesielt» eller tilsvarende. De som oppga konkrete tema, sa:

Økonomi, prising, markedsføring ol.	13	stk
Avtaler/forhandlinger	6	«
Barn, unge og pedagogiske opplegg	10	«
Arbeidstrening innen rus/psykiatri	7	«
Demens	2	«
Jus/regelverk	2	«
Ansettelse og arbeidsgiveroppgaver	2	«

I tillegg var en oppføring på hvert av temaene: System og systemutviklinger, KSL, NAV-ordninger, hestebruk, videreutvikle aktivitetstyper, erfaringer fra andre tilbydere, erfaringer fra brukergrupper, muligheter og behov framover, Atlantis utveksling og kommunale planer framover.

3.10 Om universell utforming på gården

Vi hadde med tre spørsmål om universell utforming. Det gikk på kunnskap om universell utforming, om tilrettelagte forhold for funksjonshemmede på egen gård og tanker om å gjøre egen gård mer tilgjengelig.

Det er få som har svart på disse spørsmålene. Det var heller ikke kapasitet til å ta opp disse temaene under kontaktene vi hadde med tilbyderne. De svarene vi fikk fordelte seg over hele skalaen, fra de som hadde god kunnskap til de som svarte «nei». Universell utforming kom heller ikke fram som ønsket tema under forrige punkt. Dette tyder på at det er behov for å rette mer oppmerksomhet mot universell utforming på Inn på tunet-gårder. Samtidig er inntrykket at de som har tilbud som er aktuelle for funksjonshemmede legger godt til rette for disse.

3.11 Solskinshistorier

Til slutt oppfordret vi til kort å beskrive ei eller flere solskinnshistorier fra egen Inn på tunet-virksomhet. Her gjengis de vi fikk:

Tilbyder A som har elever fra barneskolen med spesialundervisning:

Å se elever som ofte havner i slåssing med andre elever og lærere, klare å være sammen med, leke ilag og samarbeide – det er stort!

Å se elever slappe av, kunne delta i den gode samtalen rundt bordet og i arbeid og på den måten være med på å berøre filosofiske og etiske spørsmål på en naturlig måte gir også meg som voksen enormt mye.

Å se elevene plutselig være mottakelig for undervisning pga. noe de opplever i arbeidet eller ser i naturen. Og at undervisning kan skje fordi vi har tid.

Det er hver dag solskinnshistorier, glimt av godt kameratskap, god arbeidslyst, nysgjerrighet. Har holdt på så kort tid at jeg ikke har noen store enkelthistorier å komme med, men det skal jeg sannelig notere ned når jeg opplever.

Tilbyder B som har avlastning og elever med spesialundervisning:

Når vi opplever at barna som kommer til gården etter kort tid med dyrene legger bort vanskelige ting og bare koser seg i omgivelsene.

Skoletrøtte elever som er negative til skolen dukker opp på gården gang på gang og spør om de kan få være hos oss i feriene.

Vi opplever også barn som ønsker å flytte hit.

Når vi opplever at skoleelever skal presentere prosjektene sine lyser av stolthet.

Tilbyder C om har avlastning, elever med spesialundervisning, herunder tilbud til personer med ulike funksjonshemninger m fl

Siden universell utforming var et tema her, så har jeg flere med funksjonshemming både fysisk og psykisk som deltar i tilbudet på gården, men mest funksjonsfriske. Tilbudet og det å holde på med dyr er inkluderende. Det finnes oppgaver for alle som ønsker å delta. I hesteaktiviteter er det mulig å tilrettelegge for personer med funksjonshemming. Hestene på gården hos oss er svært ulike og ved å gi en meget stabil, eldre hest til en person med ekstra utfordringer, kan hestens egenskaper hviske ut ulike forutsetninger i gruppen.

Jeg har ungdommer med psykisk utviklingshemming og downs som kan ri på fjelltur i alle gangarter og jeg har en gutt på 9 med bare en fot som deltar på grupperidning. Vi er ikke rideskole, men et melkebruk med mange hester. Hestene har vært en del av IPT-driften i 10 år og er godt vant med oppgaven.

Mange barn har tiltak hos oss og vi har veldig, veldig lite fravær. Unger som har skolevegring m.m. trives hos oss og en saksbehandler hos Bufetat sa en gang at de barna som ikke trives noen andre steder, de trives hos dere.

Tilbyder D har avlastning, spesialundervisning for elever i grunnskolen og videregående skole, arbeidstrening innen rus og psykiatri mv.

Samtlige elever som har hatt tilbud på gården til nå har klart seg bra i vgs og arbeidsliv etter opphold hos oss. Flere av disse hadde i utgangspunktet droppet ut av skolen, eller vært på vei til å droppe ut.....

Tilbyder E har avlastning, spesialundervisning og dagtilbud innen rus og psykiatri

Vi har flere solskinnshistorier etter å ha drevet siden 2005. Blant annet har flere som har vært på arbeidstrening kommet seg videre i livet. Ei jente har kommet i gang med studier og ei jente har fått fast jobb og starter opp studier som helse- og omsorgsarbeider.

Tilbyder F har spesialundervisning i grunnskolen og videregående skole og arbeidstrening for personer med rus-/psykiatriutfordringer mv

Denne jobben er så givende, allsidig og spennende! Når den i tillegg kombineres med å være bonde, tror jeg ikke det er mange jobber i verden som inneholder så mye som å være Inn på tunet-tilbydende bønder!

Finnes det større tilfredshet enn å være delaktig i at mennesker lykkes, bryter barrierer, mestrer – og dyra er mette og har fått godt stell!

Hver dag er en solskinnshistorie for oss ☺

Tilbyder G har arbeidstrening for personer med psykiatriutfordringer

Ei jente som har vært har fått seg jobb som avløser i bygda.

Tilbyder H har pedagogiske tilbud på gården til hele klasser (historien nedenfor har ikke med dette tilbudet å gjøre)

For 13 år siden hadde vi en kosovoalbaner i jobb hos oss. Det var flyktningkonsulenten som ordnet det. Han var mishandlet og beskyttet. Han ønsket å lære seg norsk og strevde med traumer etter krigen i Kosovo. Vi hadde andre ungdommer på gården den samme sommeren som han kom. Det ble mye sosial aktivitet på gården. Måltidene ble veldig viktige. Da snakket vi engelsk og norsk. Dette gjorde det lettere å lære norsk. Vi snakket også mye om hvordan det var å være ungdom i krig kontra fred, ettersom vi hadde ungdom fra ulike land på gården. Kosovoalbaneren begynte etter hvert å snakke om krigen og problemene sine. Etter å ha vært hos oss i 6 mnd. flyttet han til Tromsø og fikk seg kjæreste der. I dag er han gift med ei norsk dame og har to barn.

Tilbyder I har avlastning og er besøksgård mv

Vi hadde ei jente på 10 år som var på besøk i den travleste kjeeringsperioden. Hun var så opptatt av alle de nyfødte kjeene at hun ikke ville dra hjem om kvelden. Hun ville overnatte sammen med kjeene.

Tilbyder J har pedagogiske tilbud på gården, hele klasser og spes. ped + opplegg for barnehager.

Ei jente fra asylmottaket kunne ingenting norsk. Hun var veldig flink med hønsene. Denne ferdigheten imponerte de andre og viste seg å bli et fint springbrett til å komme inn i gruppa.

En gutt som ikke kunne skrive begynte å få tak på det når han hadde noe han hadde vært med på å skrive om.

Tilbyder K har hatt en funksjonshemmet gutt på gården i mange år, gjennom skolegang og nå som ungdom og voksen.

For vår bruker er traktor «livet». Tenk dere en fin solrik vårdag at brukeren får beskjed at i dag skal du kjøre med nytraktoren til Felleskjøpet for å hente et lass med gjødsel. Han finner fram den rette cd'en, ranger av seg arbeidsjakka, setter seg godt til rette i traktoren, kjører av gårde, stopper på alle butikker/bensinstasjoner og kjøper godterier, parkerer blant trailerne. Da er man med, eller?

Og ikke minst ved frokosten/lunsjen dagen etter og dagen deretter, da kommer alle de opplevelsene den turen inneholdt, og det var det mange av.

Såne dager er det viktig å porsjonere ut med et visst mellomrom.

PS! Brukeren har traktorlappen.

Tilbyder L har arbeidstreningssopplegg for en person med tunge rus-/psykiatriutfordringer.

Har fått gode tilbakemeldinger på tilbudet og vedkommende har trivdes godt her.

Tilbyder M har pedagogiske tilbud på gården for hele klasser og spes. ped., arbeidstrening og er besøksgård.

1. Lærer til 4. klasse med *allmennpedagogisk skoledag* på gården fortalte at dette var den skoledagen hun følte hun hadde gitt klassen best utbytte.

2. Historie fra *spesialpedagogisk tilbud*

Mor til elev som hadde alternativ skoledag på gården 2 dager pr uke i 2 år:

«Dette tilbudet har reddet familien vår disse to årene»

3. Historie fra *arbeidspraksis-tilbud*:

Gutt 25 år, med store problemer i forhold til ADHD-diagnose, har ikke klart å fullføre skole og tilpasse seg arbeidslivet tidligere. Etter at han startet på gården, har han fått bruke kroppen til fysisk arbeid, hatt kontakt med dyr, korte arbeidsøkter med variert arbeid og har ting gått seg til. Han har hatt minimalt med fravær, vært blid og positiv og klart førerkortet. Etter ett år kunne vi tilby jobb i 100 % stilling på gården.

Tilbyder N har avlastning mv

Fantastisk artig å bli kjent med masse flotte barn/ungdommer hvert år. Samspill mellom dyr og barn, det er drivkraften 😊

Tilbyder O har besøksgård, pedagogiske tilbud til hele klasser og dagtilbud (arbeidstrening rus/psykiatri, til dels strekt belastede)

Det å gå i lag med ungene når vi tar dyrene (geitene) ut i beitet i skogen er en like stor opplevelse hver gang. Det å oppleve at et dyr liker deg så godt at det fotfølger deg lange strekninger ute i skogen og over jordene er stort for alle de barna som opplever det. Det å henge seg i viakjerrene så geitene får tak i løvet i toppen er alltid morsomt – og det krever samarbeid. Det lyser i øynene på ungene.

Det å mestre melkinga (håndmelking og maskinmelking) er en fin ting, og veldig morsomt å spite på hverandre.

Stillheten rundt et dyr som kjeer – det å slites mellom å synes det er fint og heslig 😊!

Alle spørsmålene rundt døden/slakting av friske dyr. Skyting av syke dyr. (Det får ungene selvsagt ikke oppleve, men det blir fortalt).

Dette gir mange og store opplevelser som de tar med seg.

Spørsmålet «Hva gjorde dere på skolen i dag? Har alltid MANGE svar etter en dag på gården.

Tilbyder P har pedagogiske tilbud på gården for hele klasser og spes. ped + besøksgård.

Har en skoleklasse hos oss 1 gang i uka. Disse barna skal lære sauens syklus og i den forbindelse tok vi de med oss på en todagers tilsynstur til vår gjeterhytte på fjellet. Dette var samtlige barns første overnattingstur i villmarka og flere hadde aldri vært borte fra sine foreldre.

Vi delte inn i 3 grupper og gikk inn hver vår dal på vei til hytta. Underveis hadde vi lagd konkurranser der vi skulle samle ting eller lære mest mulig om ulike tema i fjellet og når kvelden kom skulle vi

lagene konkurrere i det de hadde lært. På denne måten var det lett å motivere barna til å gå den 5 timers lange turen som ingen hadde trodd de ville klare. Oppe på hytta koste barna seg og det ble stor ståhei rundt bålet på kvelden når det var konkurransetid. Kl 20.00 sov samtlige elever, også undertegnede. Alle fornøyde og helt fantastisk utslitt.

Tilbyder Q har pedagogisk tilbud til hele klasser

Har ingen spesiell, men summen av fornøyde unger – trivsel – gode tilbakemeldinger fra barnas foreldre og skolen er en viktig faktor for å drive med dette.

Tilbyder R har avlastning, støttekontakt, besøksgård, sommerleir mm.

Har vært støttekontakt for en gutt, nå 17 år og som har vært et skikkelig mobbeoffer. Gutten har utviklet seg utrolig flott, sosialt og ellers – helt uvirkelig!

Ser hvordan ungdommer med sterke depresjoner responderer med dyra. Tegn på trivsel at de alltid møter opp – ingen frafall.

Tilbyder S. Besøksgård, pedagogiske tilbud og arbeidstrening

En liten SMS fra en bruker: Hei, nå husker jeg 4gangen, og det gikk fort å stable all veden når jeg måtte tenke på hvor mange det ble nå!

Pappa syntes at vidjespenningen var fin. Han husket den fra da han var liten, men det er bare jeg som kan lage den.

Bildet er hentet fra <http://digitaltmuseum.no/things/vidjespenning/NSK/SJF.06553>

Tilbyder T har pedagogiske tilbud på gården, hele klasser og spes. ped.

Barn som gleder seg over å være sammen med dyr

Barn som mestrer praktiske arbeidsoppgaver

Barn som slutter å være redd dyr

Barn som mestrer arbeidsoppgaver i samarbeid med andre elever

Vi hadde stor glede av å bivåne elevens glede over å være sammen med dyr, samt deres evner til å mestre praktiske oppgaver. Har ikke noen historier på lager, men situasjonene var mange.

3.12 Effekter i lokalsamfunnet og storsamfunnet av Inn på tunet, et eksempel

Eksemplet nedenfor er ikke beskrevet av en tilbyder, men utarbeidet av Fylkesmannen i Troms ut fra basisinformasjon fra en tilbyder.

Et sauebruk på vel 80 v f sau + litt poteter, grønnsaker mv i et lite lokalsamfunn, tilsvarer ca 0,8 årsverk.

Hun: Hovedansvarlig for Inn på tunet-virksomheten med ca 1 årsverk + ca 1,2 årsverk innleid hjelp fra arbeidstakere i lokalsamfunnet.

Han: Hovedansvarlig for gårdsdrifta og selvstendig håndverker (snekker) utenom gården i vel 0,8 årsverk pluss ca 1,0 årsverk innleid hjelp fra lokalsamfunnet.

Gårdsbruket, som i dette tilfellet gir det minste bidraget til den samlede familieinntekten, gir opphav til 4,0 årsverk i tillegg til gårdens 0,8 årsverk. Det kan forutsettes at gården og håndverkervirksomheten utløser ytterligere 0,4 årsverk pr utført årsverk i kjøp av andre varer og tjenester og at Inn på tunet-virksomheten utløser 0,2 i kjøp av varer og tjenester pr utført årsverk.

Den samlede sysselsettingseffekten med utgangspunkt i gårdsbruket blir da:

Gårdsbruket	0,8	årsverk
Håndverkervirksomheten	1,8	«
Inn på tunet-virksomheten	2,2	«
Indirekte sysselsetting av gård og håndverk, 2,6 årsverk x 0,4	1,0	«
<u>Indirekte sysselsetting av Inn på tunet, 2,2 årsverk x 0,2</u>	<u>0,4</u>	<u>«</u>
Sum	6,2	årsverk

Uten gårdsbruket ville det ikke vært grunnlag for Inn på tunet-virksomheten og sannsynligvis heller ikke for familiens bosetting på stedet. I stedet generer småbruket vel 6 årsverk i et lite lokalsamfunn på vel 100 innbyggere.

En ungdom som hadde store psykiske vansker og svært dårlig selvbilde var av legene, etter gjentatte innleggelse, forespeilet et liv i institusjon og med piller. Vedkommende begynte i det små med arbeidstrening på denne gården. Hun ble vist tillit, sett og ble trodd på. Samtidig fikk hun vist at hun kunne en hel del. Gradvis ble selvbildet bygget opp med det resultat at vedkommende har fått seg utdanning og i dag ansatt i full stilling!

Uten Inn på tunet ville vedkommende etter all sannsynlighet bodd resten av livet i en institusjon. Med en døgnpris på kr 6 500,- (dette er lavt anslått, UNN oppgav en høyere pris) vil det gi en årlig kostnad på ca kr 2 370 000. Med 42 år i institusjon (25-67 år) vil det koste samfunnet kr 99 000 000. I løpet de tre årene vedkommende var i Inn på tunet-tiltak betalte kommunen i størrelsesorden kr 100 000,- pr år. Med en investering på kr 300 000 i forebygging har kommunen spart samfunnet for en kostnad på kr 99 000 000. I tillegg kommer den verdiskaping vedkommende bidrar med i yrkeslivet og ikke minst, en helt annen livskvalitet som ikke er målbar i penger.

4. Avslutning og refleksjoner

Inn på tunet har hatt en fin utvikling i Troms etter at arbeidet kom mer systematisk i gang i 2002. I denne perioden har det vært satset mye på kompetanseutvikling i form av studieturer, kurs, studier og nettverksbygging mellom tilbyderne mv. Hvor mange brukere som har opplevd mestring, læring og utvikling i Inn på tunet har vi ingen statistikk for. Likevel registrer vi at mange, spesielt barn og unge med deres familier har ei tidsregning før og ei etter Inn på tunet.

I dag er det ca 55 gårdbrukere i 18 kommuner i Troms som tilbyr velferdstjenester.

Inn på tunet i Troms er i første rekke drevet fram av entusiastiske og idealistiske gårdbrukere/ektefeller som har sett muligheter for å styrke næringsgrunnlaget på egen gård samtidig som de har stor interesse og glede av å hjelpe og se mennesker komme seg videre i livet.

Av kommunene i Troms er det i hovedsak bare Tromsø som systematisk har satset på Inn på tunet som del av det kommunale tjenestetilbudet, i første rekke til barn og unge gjennom pedagogiske tilbud og hjelpetiltak gjennom barnevernet m fl. Tilbud til andre brukergrupper som f eks rus/psykiatri er under utvikling.

Kommunene Balsfjord, Storfjord og Lyngen gjennomførte et samarbeidsprosjekt om «Grønt arbeid» (arbeidstrening for personer med rus- og /eller psykiatriutfordringer). Dette prosjektet resulterte i opprettelsen av noen APS-plasser (arbeidsplasser i skjermet virksomhet) i dette området, og har kanskje gitt inspirasjon til noen i andre deler av fylket. NAV Harstad og Harstad kommune nyttiggjør seg Inn på tunet som arena for arbeidstrening.

Ut fra erfaringer i Troms bør det være liten tvil om at Inn på tunet bidrar til utvikling og vekst som ikke eller i mindre grad oppnås i de tradisjonelle tjenestetilbudene. Dermed bidrar Inn på tunet til bedre livskvalitet for brukerne og pårørende og dermed store samfunnsmessige besparelser.

Hvorfor har ikke Inn på tunet enda større utbredelse?

Når en ser på de utfordringer kommuner, NAV, Bufetat m fl har for å tilfredsstille befolkningens behov for velferdstjenester, representerer Inn på tunet som supplement til de tradisjonelle tjenestetilbudene et stort potensial. Hvorfor etterspør ikke tjenesteprodusentene flere Inn på tunet-tjenester?

Det finnes neppe enkle svar på spørsmålet, det er nok flere faktorer som spiller inn, som f eks:

- Manglende forankring på ledelsesnivå, administrativt og politisk
- Ikke skaffet seg tilstrekkelig informasjon om Inn på tunets muligheter
- Ensidig fokus på kostnadene uten å vurdere litt mer langsiktige kostnadsbesparelser
- Stiller krav til samarbeid på tvers av faggrenser og på tvers av budsjettposter, den enkelte enhet har ansvar for sitt begrensede budsjett som gir lite rom for utviklingsoppgaver
- Lite fokus på utviklingsoppgaver tilstrekkelig høgt i organisasjonshierarkiet
- Usikkerhet når det gjelder anskaffelses-/innkjøpsordninger
- Er fornøgd med dagens tjenestetilbud

Inn på tunet synes å være en sjelden god vinn-vinn-sak ved at i tillegg til å levere gode velferdstilbud, bidrar til verdiskaping og å opprettholde drifta på gårdsbruk som ellers vill blitt nedlagt, jfr. avsnitt 3.5.

Godkjenningsordningen for Inn på tunet-gårder fra 2013 har bidratt til et løft og ytterligere seriøsitet i tilbudene.

Egne notater:

Inn på tunet (IPT) er tilrettelagte og kvalitetssikrede velferdstjenester på gårdsbruk. Tjenestene skal gi mestring, utvikling og trivsel. Gårdsbruk er en eiendom som benyttes til jord-, skog- eller hagebruk. Aktiviteten i tjenestetilbudet er knyttet opp til gården, livet og arbeidet der.

1. Generelt om Inn på tunet-aktiviteter på gården i dag. Kryss av i den første cella for det alternativet som beskriver situasjonen best hos deg/dere:

☐	Jeg/vi har Inn på tunet-virksomhet på gården i dag. <i>Du som krysser av her svarer på alle spørsmålene.</i>
☐	Jeg/vi har tidligere hatt Inn på tunet-virksomhet på gården, men har ikke i dag. <i>Det vil være fint om du som krysser av her sier litt hvorfor ipt-virksomheten er avsluttet og om den evt tenkes gjenopptatt. Bruk feltet «Kommentarer» under.</i>
☐	Jeg/vi har ikke Inn på tunet-virksomhet på gården i dag, men regner med å komme i gang med det i løpet av 2013. <i>Du som krysser av her kan si litt om hvilke brukere du/dere ønsker, og svare på spørsmålene 7-13.</i>
☐	Jeg/vi har ikke Inn på tunet-virksomhet i dag, men ønsker å komme i gang på litt lengre sikt. <i>Du som krysser av her kan si litt om hvilke brukere du/dere ønsker, og svare på spørsmålene 7-13.</i>
☐	Annet. Beskriv:

Kommentarer:

2. Hvilke brukere/brukergrupper har du/dere på gården og hvem er kjøper av tjenestene? Her kan det være aktuelt med flere kryss.

Brukere/brukergrupper	Kjøper av tjenestene (hvis for liten plass, bruk linjeskift i aktuell celle)
Avlastnings-, ferie- og fritidstilbud. (Aktivitetstilbud)	
Gårdsbarnehage	
SFO	
Besøksgård	
<u>Skoletilbud:</u>	
Hele klasser/ grupper, barne- og ungdomsskole	
Spesialundervisning, barne- og ungdomsskole	
Videregående skole	
<u>Arbeidstrening for ungdom og voksne:</u>	
Dagtilbud for personer med rus-/psykiatriutfordringer	
Botilbud for personer med rus-/psykiatriutfordringer	
Dagtilbud til personer med andre yrkeshemninger	
Botilbud til personer med andre yrkeshemninger	
Språk- og arbeidstrening for innvandrere	
<u>Eldre:</u>	
Personer med demens	

Andre	
Andre som ikke er nevnt foran. Beskriv:	

Kommentarer:

3. Hvilke varighet har den/de avtalene dere har med kjøperne i dag?

4. Sysselsetting i Inn på tunet fra gårdens folk og leid arbeidskraft fordelt på kvinner og menn, i årsverk.

Gårdens folk er i tillegg til den som har hovedansvaret for Inn på tunet-virksomheten med ektefelle/samboer, evt. kårfolk og andre familiemedlemmer som deltar i virksomheten. Innleid arbeidshjelp er slike som leies inn fast eller periodevis. Ta med i sysselsettingen (arbeidsinnsats) for- og etterarbeid, faglige ipt-aktiviteter som møter, kurs mv.

Sett tall for sysselsetting/arbeidsinnsats i årsverk med en desimal i hver celle i tabellen nedenfor. Vi vet dette kan være vanskelig, men bruk ditt beste skjønn og ut fra hvordan situasjonen fortøner seg i dag. Lærer, assistent eller andre som deltar i opplegget, men som lønnes av kjøper skal ikke regnes med her.

Et årsverk i jordbruket tilsvarer 1845 timer. Med gjennomsnittlig 6 arbeidsdager pr uke tilsvarer et årsverk knapt 6 timer pr dag.

	Kvinner	Menn	Sum
Ansvarlig for ipt-virksomheten og ektefelle/samboer			
Kårfolk og andre familiemedlemmer			
Innleid arbeidshjelp			
Sum			

Kommentarer:

5. Framtidsutsikter for ipt-virksomheten. Kryss av for det alternativet som passer best for din/deres situasjon.

☐	Jeg/vi regner med at ipt-virksomheten vil ha om lag samme omfang som nå de nærmeste 2-3 åra
☐	Jeg/vi regner med at ipt-virksomheten vil øke de nærmeste 2-3 åra
☐	Jeg/vi regner med at ipt-virksomheten vil avta de nærmeste åra

Kommentarer:

Så to påstander som du kan si deg enig eller uenig i, eller noe mellom:

	Helt enig	1	2	3	4	5	6	Helt uenig
6. Inn på tunet-virksomheten er avgjørende for å opprettholde jordbruksdrifta på gården								

Kommentarer:

	Helt enig	1	2	3	4	5	6	Helt uenig
7. Godkjennings- og merkeordningen for Inn på tunet var helt nødvendig og vil bidra til større anerkjennelse og status for Inn på tunet								

Kommentarer:

8. Matmerk har nå ansvaret for ipt-ordningens hjemmeside, merke- og godkjennings-ordning mv. Hvor ofte har du vært inne på www.matmerk.no den siste måneden?

	0 ganger
	1-2 ganger
	3-5 ganger
	mer enn 5 ganger

Kommentarer:

9. Hvem/hva er dine viktigste informasjonskilder om Inn på tunet?

10. Hvilke 3 tema innen Inn på tunet ønsker du mer informasjon om?

- 1.
- 2.
- 3.

Så litt om UNIVERSELL UTFORMING: Nødvendig for noen og bra for alle

Dette temaet er indirekte berørt i «Veileder og sjekklister» for godkjenningsordningen, men begrepet er ikke spesielt nevnt der.

Universell utforming tar utgangspunkt i mangfoldet i befolkningen og er en strategi for å skape et inkluderende samfunn med like muligheter for alle. Regjeringens visjon er at Norge skal være universelt utformet i 2025 og at tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse er sentralt. Så 3 spørsmål om Universell utforming:

11. Har du kunnskap om universell utforming?

12. Er tilbudet på din gård tilrettelagt for at folk med funksjonshemminger og andre utfordringer kan få et tilbud?

13. Har du ideer på hvordan tilbudet på din gård kan gjøres mer tilgjengelig for en bredere grupper?

14. Til slutt oppfordrer vi deg til kort å beskrive ei eller flere solskinnshistorier fra ipt-virksomheten din/deres: